

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
ingande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
» » » 4000 » . . . 0.08
» » » 3000 » . . . 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer L. C. VAN VLEUTEN, Waarn. Redacteur, Regentesselaan 144 of den Secretaris, Mr. G. VAN BLOOTEN Azn., 43 Conradskade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5 of meer contributeeren of een gift in één of meer schenken van f 100, zijn donateur(trice).

De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
amateur-trice te worden der Vereeniging „Oost en West” tegen een jaarlijksche contributie van f _____ den 190

Handteekening: _____
Straat of gracht: _____

Inhoud van dit nummer.

Beleefd verzoek. — Mededeelingen. — Het Veth-Fonds. — Weekoverzicht. — Oost-Ind. Berichten. — West-Ind. Berichten. — Jaarverslag over 1902. — Hulp voor Midden Java. — Ingezonden. — Voornaamste inhoud van Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Beleefd verzoek.

Om alle stukken, de Redactie betreffende, dus ook bijdragen, ingezonden stukken, — waarbij steeds de naam van den inzender moet worden bekend gesteld, al wordt het stuk ook met een initiaal of pseudoniem ondertekend, — eventuele bemerkingen op geplaatste artikelen etc. te willen zenden rechtstreeks aan onderstaand.

Daarentegen advertentiën, vermelding van verhuizing van abonné, eventueel klachten over het niet dan wel niet tijdig bezorgen van het weekblad, niet geheel juiste titulatuur, etc., niet aan den redacteur zoo als dezer dagen enkele malen geschiedde, maar direct aan de Uitgevers Maatschappij: „Het Gemeenschappelijk belang” Haagpoort 4; en dus aan haar te richten, al wat betrekking heeft op Administratie, Advertentiën en Expeditie van het Koloniaal Weekblad.

L. C. van Vleuten, Wd. Redacteur.
Regentesse-Laan No. 144.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeling 's Gravenhage:

De Commissie voor opvoeding en onderwijs der afdeling „s-Gravenhage” maakt bekend, dat aanvragen om inlichtingen aangaande plaatsing op school, en huisvesting van kinderen te s-Gravenhage moeten worden gericht aan: Mevrouw M. TEN BOSCH-BOSSCHER, van Merlenstraat 81, Den Haag, die ook bijna dagelijks in de morgen- en middaguren te spreken is in het gebouw Heerengracht 4.

Op Weensdag 10 December a. s., zal in het Gebouw Diligentia, Lange Voorhout 5, den Haag, door den heer Dr. Van Capelle, eene voordracht worden gehouden met Lichtbeelden, over: „De gesteldheid van het Surinaamsche binnenland, vooral in verband met eene toekomstige exploitatie.”

Zoals uit achterstaande advertentie blijkt, hebben de leden der vereeniging „Oost en West” op vertoon hunner lidmaatschapkaart persoonlijk vrijen toegang, benevens het recht om voor hunne huisgenooten kaarten voor de zaal te koopen voor f 0.50 per plaats.

Voor niet-leden is het entree bepaald op f 1.— in de zaal en f 0.25 op de galerij.

Vereenigingen en onderwijs-inrichtingen, mits collectief kaarten aanvragende, betalen voor de galerij slechts f 0.10 per plaats.

Kaarten kunnen worden gekocht en tegelijkertijd plaatsen besproken, voor f 0.25 per plaats, op Maandag 8 December van 10 ure v. m. tot 4 n. m. door de leden, Dinsdag en Woensdag 9 en 10 Dec. van 10—4 ure ook voor niet-leden.

Op den avond der lezing zijn aan het gebouw Diligentia nog kaarten verkrijgbaar.

Van de Firma Goosen en Swagerman, Boekhorststraat alhier ontvingen wij hare juist uitgekomen nieuwe catalogus van piano's en orgels, met verzoek daarop te willen bezien en uit te noodigen tot een

bezoek aan haar magazijn, aan welk verzoek wij voldoen in het belang onzer lezers die wellicht bij de aanschaffing van een piano of orgel voor Nederland of Indië daaruit een keuze kunnen doen. Hoe meer keuze toch hoe beter!

De Catalogus zelf is keurig geïllustreerd, en verrijkt met de portretten van Sweelinck, Liszt, Rubinstein, Mascagni en ook van Ernst Kaps te Dresden, wiens fabrikaat wordt aanbevolen.

De Red.

Voor dit nummer was een zóó groote voorraad copy, dat onmogelijk alles is kunnen geplaatst worden.

Red.

Het Veth-Fonds.

Wanneer men mocht vragen, aan wien het in de eerste plaats te danken is, dat de onverschilligheid en onkunde, welke vroeger in Nederland omtrent Indië heerschten, door grooter belangstelling en kennis zijn vervangen? Dan denken we van zelf aan Professor Veth, zegt, ten rechte Bintang-Djaeoh in Eigen Haard.

Professor Veth had, als leeraar aan de Militaire Akademie, als Hoogleraar te Franeker en daarna te Amsterdam, tot 1864 reeds een menschenleven van studie achter zich, toen onze Oost-Indische bezittingen hoe langer zoo meer het onderwerp begonnen te vormen van zijne ijverige nasporingen. Hij besefte ten volle van welk overwegend belang de heerschappij over zulke, zoo mild door de natuur gezegende gewesten voor ons volksbestaan en onze nationale waardigheid is.

Toen ter tijd was hij een der weinigen die het begrepen, dat een der vereischten om wijs te besturen is: kennis, grondige kennis van land en volk.

Toen professor Veth in 1864 te Leiden werd benoemd als Hoogleraar in de aardrijkskunde, geschiedenis en volkenkunde van den Indischen Archipel, kon hij meer nog dan vroeger al zijne krachten wijden aan een taak, die hem van lieverlede levenstaak was geworden.

In 1877 werd de Rijksinstelling voor Indische taal-land- en volkenkunde te Leiden met de Leidsche Universiteit verbonden, maar Veth behield de vakken die hij reeds onderwezen had, zoodat die overgang voor hem onmerkbaar was en geen verandering bracht in de richting van zijn studie. Hoe ontzachelijk veel door hem van 1864 tot 1884, toen hij wegens den leeftijdsgrens zijn ambt moest neerleggen, is gewerkt in het belang van een meerdere kennis onzer Oost-Indische bezittingen, behoeft hier voorzeker niet te worden vermeld. Een ieder weet en apprecieert dit. Toen nu de beminnelijke geleerde het voorrecht had, in December 1894 zijn 80sten verjaardag te vieren, hebben Nederlandsche beoefenaars der wetenschap, vrienden en oud-leerlingen, hem een groote hulde gebracht, waarvan een feestfonds blijvende getuigenis draagt.

Slechts weinige maanden daarna, op 14 April 1895, is Veth kalm en zacht ontslapen.

Veth was een man van vele gaven, en hij heeft gedurende zijn tachtig jaren leven met alle die gaven gewoekerd. Hij geeft veel voortreffelijks geleverd over onderwerpen van groote verscheidenheid.

Maar bovenal heeft hij zich een welverdienden roem verworven als geleerd kenner van Indië. Door hetgeen hij als zoodanig heeft verricht heeft hij zich een monument gesticht „aere perennius” en is het dan ook niet meer dan plichtmatig dat aan dien man, en aan het tot stand komen van het naar hem genoemd Veth-Fonds, dat al mede beoogt juist wat onze Vereeniging beoogt, een artikel worde gewijd in het Koloniaal Weekblad.

Niet alleen door geschriften heeft Veth recht op dankbaarheid van ons geheele volk, ook door rusteloos onderzoek van weinig of niet bekende gedeelten van ons koloniaal gebied.

De Indische Archipel levert zulk een uitgestrekt veld op voor wetenschappelijke onderzoekingen, dat, naar zijn oordeel het stichten van een Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, al ware het alleen tot de vermeerdering van de kennis onzer koloniën, bepaald onmisbaar was.

Aan Veth komt dan ook de eer van de stichting van dat Genootschap toe; hij is jaren lang de voorzitter en 1873 de ziel van dat Genootschap geweest.

Zonder hem zou dan ook de zoo goed voorbereide en zoo wel geslaagde Sumatra-expeditie niet mogelijk zijn geweest.

Het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap heeft steeds bewijzen gegeven van

diepe dankbaarheid aan zijn stichter en voorzitter en daarom werd dan ook ten rechte zijn naam verleend aan het fonds dat strekken moet, om de kennis van onze koloniën steeds meer en meer uit te breiden; geheel in den geest en het doel van onze Vereeniging „Oost en West”.

Met voormelde Sumatra-Expeditie is, nu ongeveer een kwart eeuw geleden, daartoe den eersten stoot gegeven, en veel is sedert inderdaad gedaan. Op bijna elk eiland van den Archipel zijn groote gebieden ontsloten, die ons vroeger alleen maar bij naam bekend waren. Landen werden doorkruisd en in kaart gebracht. Planten en dierenwereld meer en beter bekend, de geologische bouw van menig gewest wetenschappelijk beschreven, en getuige de Siboga-expeditie, zelfs de zeeën van ons Eilandenrijk doorkruisd.

Met de uitbreiding van het Nederlandsch gezag in verschillende streken is onderzoek van de terreingesteldheid en de bestudeering van de bevolking gepaard gegaan; en, dank den bestuursambtenaren en den Officieren en minderen van den Topografischen dienst, in Indië zeer veel ten dezen al verricht.

Maar, in weerwil van dien vooruitgang, blijkt toch telkens weer, hoe ontzachelijk veel er eigenlijk nog te doen overblijft! De reizen van Dr. Nieuwenhuis hebben ons een nog vrij wel geheel onbekende wereld doen kennen maar ook tevens ons doen beseffen, hoe weinig men tot dusverre wist, en hoe betrekkelijk weinig bekend ook thans nog het zoo groote Borneo is.

Doordrongen van dit besef heeft het Aardrijkskundig-Genootschap met ernstig plan opgevat, om stelselmatig voort te gaan met het doen onderzoeken van onze overzeesche gewesten. Wat de wijze betreft waarop dit moge geschieden, daarvan kan de jongste expeditie in Suriname zeer loffelijk getuigen. — Zij werd door het Genootschap ontworpen en voorbereid; zonder groote kosten werden zeer belangrijke resultaten bereikt en een volkomen onbekend riviergebied en een groot bergstelsel bekend gemaakt.

Zoals in Suriname wenscht nu het Genootschap voort te gaan.

Eerst denkt men het onderzoek in Suriname voort te zetten. Daarna komt het eiland Celebes aan de beurt, waar nog zoo enorm veel te doen valt. Celebes moet voor een dergelijk onderzoek een dankbaar terrein zijn, ook door de lange kustlijn van dat eiland.

Zulk een streven nu verdient voorzeker aller medewerking als een waarlijk nationale zaak, ook, omdat hier niet alleen sprake is van zuiver wetenschappelijke expeditiën, maar vooral, van een uitbreiding van onze kennis, waardoor de belangen van handel, nijverheid en industrie van Europeaan en Inlander in onze koloniën ten zeerste zullen worden gebaat.

Een hoofdzaak nu van dat al- of niet slagen is de finantieële kwestie. Opperbestuur en Regering in Indië hebben in de laatste jaren bevestigd zoodanige ondernemingen krachtig te willen steunen, ook vereenigingen en particulieren hebben ten deele reeds het hunne gedaan.

Maar, om het plan, beoogd met het op te richten Veth-Fonds te verwezenlijken moet het Genootschap beschikken, over minstens f 100.000,— in verwachting, dat dit kapitaal door latere legaten en schenkingen nog zal worden uitgebreid.

Reeds in October was daartoe, door aanzienlijke handelslieden, vrienden der wetenschap te Amsterdam, en het huishoudelijk bestuur van het Genootschap f 50.000,— dus net de helft, bijeengebracht.

De deelnemers hebben daarbij echter de bepaling gemaakt, dat de overige helft moet gevonden worden vóór 1 Januari 1903. Sedert zijn gaandeweg nog verschillende bijdragen ingekomen, zoodat, einde October, nog een derde deel ontbrak.

Dat het nog ontbrekende tijdig moge worden gevonden, eindigt Bintang Djaeoh, is niet alleen te wenschen om de schoone bedoeling van het plan, maar ook voor de vereerende nagedachtenis van den grooten voorganger, wiens roemrijke naam aan dat Fonds is verbonden.

Wij zijn dit geheel met den schrijver eens en zouden het zelfs voor Nederland een bepaalde schande vinden, wanneer door gebrek aan belangstelling of onverschilligheid of schrielheid, dat schoone doel moest worden gemist, en het ontbrekende, nu nog maar enkele duizenden, niet tijdig genoeg kon worden gevonden.

Daartoe op te wekken, vooral hier in den Haag, waar dan toch zoo velen wonen, die, wij hebben het al meer gezegd, hun fortuin of hun welstand te danken hebben aan datzelfde Indië,

aan de vermeerdering van kennis van welk schoon land wijlen Veth als't ware zijn geheele leven wijdde, is dan ook het doel van dit ons schrijven.

Die opwekking is noodig, dringend noodig. Moge ze niet onvruchtbaar zijn!

Over ditzelfde onderwerp kwam ook een met gloed geschreven artikel voor in de «Nieuwe Courant», van 21 November, waaruit wij het navolgende ontleenen:

«Den Haag behoort zich te schamen!»

Hoe komt het, dat in een stad waar zoo veel oud Indisch gasten, zoo veel Indische pensioentrekken, zoo veel rijke oud-planters en oud-kooplieden wonen, voor het Veth-Fonds nagenoeg niets is opgebracht?

Is het niet diep bedroevend, dat van de thans verzamelde f 74.357 nagenoeg alles uit Amsterdam, en nagenoeg niets uit den Haag werd bijeengebracht!

Dat onbekendheid met het bestaan en het doel van het Veth Fonds de oorzaak van Den Haag's schromelijke nalatigheid is, we kunnen het moeilijk begrijpen al willen we het hopen. Maar dan mag, in elk geval, die onbekendheid niet voortduren.

Ook tot het, zooveel mogelijk wegnemen van die eventuele onbekendheid, strekt dit artikel, en vermeenen wij te mogen aannemen, dat, na het uitgebreid artikel van Bintang Djaeoh in de veel gelezen Eigen-Haard, na het uitgebreid dagbladartikel van de Nieuwe-Courant en van artikelen met hetzelfde doel verschenen in Het Veth-Fonds, en andere Haagseche dagbladen, en na dit artikel, in een, bij voorkeur in handen van oud Indische gasten komend Weekblad, die onbekendheid wel niet meer zal kunnen bestaan.

Waar, alleen in Nederland, voor den nood in de Boeren concentratiekampen, ook uitwijzens opgaaft in de Westminster Gazette, werd bijeengebracht, f 4.325.510.04⁵, en voor het Boeren hulpfonds daarbij nog f 390.701.75, in het geheel dus de kolossale som van ruim een miljoen zeven honderd zestien duizend gulden, is het haast niet aan te nemen, dat bij gebrek van even vijf en twintig mille, nu een zóó waarlijk nationale eer zoo waarlijk edel doel, — ten behoeve niet van Boeren en hunne vrouwen en kinderen in Zuid-Afrika, maar in het belang van onze eigen koloniën, en — wat meer zegt — in het welbegrepen belang ten slotte van handel, welvaart en industrie, niet alleen van den Inlander, maar ook van den Europeaan, van ons zelf, van onze kinderen en familieleden in Oost-Indië vertoevende of bij de welvaart van Indië nog direct belanghebbenden — zoude moeten schipbreuk lijden.

Dat kan niet zijn! Dat mag niet zijn!

Die enkele duizende, dat ontbrekende gulden zullen, naar wij vast vertrouwen nog wel tijdig, dat is vóór eind December, bijeenkomen, en, naar wij ons vleien, wel grootdeels ook door bijdragen uit den Haag.

Remises of toezeggingen daartoe gelieve men te richten tot den Heer E. Heldring, Kloveniersburgwal 100 te Amsterdam, Penningmeester van het Koninklijk Ned. Aardrijkskundig Genootschap. v. V.

In de afgelopen week kwam voor het «Veth-Fonds», bestemd voor het wetenschappelijk onderzoek der Ned. koloniën, nog een bedrag in van f 7420 (waaronder een gift van f 5000 en een van f 1000), zoodat nu f 81,777 bijeen is.

Er ontbreekt aan het bedrag van f 100.000 dus nog ca f 18,200, die vóór 1 Januari moeten gevonden worden.

WEEKOVERZICHT.

De Indische begroting, de eerste onder onzen tegenwoordigen Minister van Koloniën, in haar geheel dus aangenomen! Van verschillende zijden ontving de minister blijken van sympathie en welverdiende gelukwenschen, waarbij wij ook gaarne de onzen voegen, voor de voortreffelijke wijze, waarop hij zich van zijn parlementaire taak heeft gekweten bij de verdediging zijner begroting. Met leedwezen vernamen wij dat de gezondheidstoestand van den minister van Marine aanleiding tot bezorgdheid geeft, zoodat hij verhinderd zal worden het Kamerverslag te beantwoorden. In de eerstvolgende bijeenkomst zal de ongevallen-beroepswet vermoedelijk door de Eerste Kamer in behandeling worden genomen.

Krupp, de groote Kanonnenkoning, is heengegaan. Sic transit enz. Zijn begrafenis, bijgewoond door den Duitschen Keizer, de voornaamste overheidspersonen en

de geheele bevolking van Essen, getuigde van groote deelname en achting voor den man, die zooveel heeft gedaan om het lot van den werkmans te verbeteren. De geheele fabriek is in eigendom overgegaan aan zijn oudste dochter, terwijl door hem één miljoen mark aan de gemeente Essen voor liefdadige doeleinden is vermaakt en door zijn weduwe drie miljoen mark aan verschillende werkliefdefondsen zijn geschonken.

Ook Chamberlain is heen gegaan, maar naar het verwoeste land in Zuid-Afrika. Met belachelijk praal is hem uitgeleide gedaan. Moge zijn tocht nuttige en zegenrijke gevolgen voor de Boeren hebben!

Engeland schijnt altijd het land van ergernis en aanstoot te zijn; nu weer van wege het proces van de vrouw van een vrederechter, Mevrouw Penruddocke, die tot slechts 50 £ boete, zonder gevangenisstraf, werd veroordeeld, wegens, twee jaren lang volgehouden, stelselmatige mishandeling van haar 6 of 7 jarig dochtertje; een deswege ingediende interpellatie bleef zonder succes; volgens het Lagerhuis was de rechter volkomen bevoegd — binnen de perken der wet — te oordeelen.

De Waziri-expeditie is geëindigd. Voor hoelang? Als een reactie op Engeland's operaties tegen de Waziri's wordt beschouwd het oprukken van 10.000 man Russische troepen uit Tasjkend, Samarkand en andere garnizoenen in Turkestan, naar de Afgaansche grens, waar iets gebeurd schijnt te zijn. De Min. van Oorlog is bezig een mobilisatie-plan te maken, volgens 't welk des noods een geheel legercorps in tien dagen van Ciscaepia naar de andere zijde van de Caspische Zee kan worden overgebracht.

Men weet, dat de Engelschen, die «veilig» in Bohotle zaten, op eens door een vliegende colonne zijn ontzet, zoodat men het woord «veilig» niet in de gewone beteekenis moest opvatten. Thans echter verklaren de Engelschen dat de bezetting wel is ontzet, maar niet «ontzet» in den gewonen zin van het woord; de bezetting werd daar niet belegerd, maar leed onder de gevolgen van krijgsvieringen en had nu versterking en levensmiddelen gekregen.

Het meer Itasië op Madagaskar is dus de plaats, waarop men het oog heeft laten vallen, voor een Boerenkolonie. Grote plannen schijnen werkelijk te bestaan voor een Boeren-emigratie. In Mexico toch wordt ook gezocht naar een geschikt kolonisatie-gebied voor de Boeren, terwijl Milner te Johannesburg plannen heeft voor kolonisatie, door middel van landsyndicaten, die Boeregezinnen op landerijen zullen zetten.

De gezondheidstoestand van het Fransche leger heeft aanleiding gegeven tot een interpellatie in den Senaat, waardoor aan het licht is gekomen, dat er 2131 sterfgevallen in het loopende jaar zijn geweest, waarvan 1415 aan toring, tegen 432 in het Deutsche leger, waarvan 129 aan toring. Strengere keuring bij dienstneming is toegezegd.

De afgelopen week kenmerkte zich door de vele interpellaties, alsmede door heftigheid, verzet en rumoer bij de beraadslagingen in verschillende rijken. In België o. a. werd de Min. van Oorlog geïnterpelleerd over den bekenden militair afstandsrit echter zonder resultaat; in den Duitschen Rijksdag werd door de Polen een interpellatie ingevoerd over hun achteruitzetting in het Deutsche Rijk; in Frankrijk, zoals daareven gemeld is, over den gezondheidstoestand van het leger enz. enz.

Wat de rumoerige zittingen betreft, hiervan kan België getuigen, bij de behandeling der Zedelijkheidswetten, toen een afgevaardigde zelfs het zedelijk peil der phonografen in de vleeschwinkels wilde verbeteren en zelfs de papegaaien en eksters in het amendement wilde opnemen; verder ondervond zulks de Fransche Kamer, toen in Parijs de beraadslagingen plaats hadden over het voorstel van den afgevaardigde Bos, om het mandaat van gemeenteraadslid onvereenigbaar te verklaren met dat van afgevaardigde of lid van den Senaat; dit voorstel werd ten slotte aangenomen.

Ook de Deutsche Rijksdag kan hierover meespreken, toen de debatten plaats hadden over de nieuwe tolariefwet, waarbij het optreden aan beide zijden, zoowel der Socialisten als der Ultramontanen en Conservatieven, zonder voorbeeld was, eerst toen het reglement van orde zou veranderd worden, natuurlijk alleen met het doel de minderheid onder den duim en de tariefwet in één slag er door te krijgen en later toen men trachtte het ontwerp „en bloc" er door te krijgen.

Ook in Italië zal het spannen, wanneer de wetten in behandeling komen op de „regeling der familie", d. w. z. die op de echtscheiding, de positie van natuurlijke kinderen en het onderzoek naar het vaderschap, hoewel de betrekkelijke voorstellen reeds door den minister van Justitie aan den Senaat zijn ingediend, is het nog niet uitgemaakt, wanneer zij behandeld zullen worden. Wel wordt nu reeds door den clerus fel gegaagd tegen de echtscheiding en zelfs in de kerk gewezen op het gevaarlijke daarvan, daar de vrouwjes nu spoedig hun mannen zullen moeten verliezen, die dan jonge bruidjes kunnen gaan zoeken.

Ten slotte een beknopte opgave van verschillende merkwaardige gebeurtenissen in de afgelopen week.

In Oostenrijk-Hongarije is een urgente motie ingediend door de Jong-Tsjechen, tot invoering van den tweejarigen dienstdienst.

In de Hongaarsche Kamer heerschte een ontevreden stemming over het ontslag van den afgevaardigde Nessi als reserve-officier; de positie van Szell wordt moeielijk en zeer zwak door de fusie van zijn eigen partij met de half clericale nationale fractie.

Het bericht van een aanslag op den minister van binnenlandsche zaken in Servie wordt tegengesproken.

Uit Havana wordt bericht dat alle stakers, behalve de sigarenmakers, het werk hebben hervat.

Van het Marine Departement in Duitschland is telegrafisch bevel ontvangen, dat drie kruisers op voet van oorlog moeten worden gebracht met bestemming naar Venezuela.

In Spanje hielden de studenten te Barcelona heftige

betoogingen, in verband met de wet, waarbij het verplicht onderwijs in het Spaansch is vastgesteld.

De Siameesche troepen hebben de rebellen in het noorden volkomen verstrooid, enkele op zich zelf staande rooverbenden (dacoits) worden vervolgd, zoodat het land weldra tot rust komt.

Het grensgeschil tusschen Chili en Argentinië is door den Koning van Engeland beëindigd.

Volgens de consulaire verslagen vindt men eene opgave van de voornaamste handelsartikelen in Japan, waarvan invoer plaats heeft uit ons land en onze Oost, die getroffen worden door de op 4 April 1903 in werking tredende specifieke invoerrechten. Deze opgave betreft ongeveer 70 artikelen, als: kaas, boter, gecondenseerde melk, kunstboter, kaarten, inkt, drukpapier, suiker, geraffineerd, kandij, melasse katoenen goederen, flanelen, serges, wollen en sajelaken, linnen, zeildoek, linnen damast, dekens, touwwerk, enz.

De onlangs in het vooruitzicht gestelde verhooging van den prijs van suiker voor de consumptie in Duitschland is afgekomen, daar het kartel de prijzen met 25 pct. heeft opgeslagen.

Tusschen Frankrijk en Engeland is een toenadering tot stand gekomen. Beide landen zouden zich verstaan hebben over de meest belangrijke punten van geschil, alvorens door de Fransche regering besloten werd het effectief van het Middellandsche Zee-escader te verminderen en den aanbouw van de kruisers te schorsen. Frankrijk zou in Marokko de handen vrij krijgen en profiteeren van de goede diensten van Engeland bij den Sultan van Marokko, en in ruil daarvan afstand doen van alle aanspraken in Nieuw-Foundland en de Nieuwe Hebriden, en verder genoegen nemen met den status quo in Egypte.

RECLAMES.

Mej. MOONEN—HENNES,
Bilderdijkstraat 98, alhier.
UITZENDING van DINERS.
Kamers met pension te huur.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

ALLEEN Telf. 1138

NOORDEINDE

Gemaarschd. werd. tegen englistige nabootsing

Oost-Indische berichten.

In de Semarang-Courant van 20 October j.l. komt het request voor van den oud-regent van Madioen Raden Mas Adipati Brotdiningrat, door hem op den 15en Augustus j.l. aan de Staten-Generaal der Nederlanden ingediend en waarvan hij aan alle Ministers, alle Eerste- en Tweede-Kamerleden en verder aan tal van hooge personen in Nederland een afdruk heeft aangeboden.

In dat request verzoekt genoemd oud-regent eerbiedig de interventie van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging, opdat het, met het oog op den massa tijd, gemoed aan een nauwkeurig in Nederland te houden onderzoek naar requestant's reclame-zaak, het den Staten-Generaal wel zal mogen behagen al aanstonds de Nederlandsch-Indische regering uit te noodigen, om de door requestant in Maart j.l. aan den Procureur-Generaal en in April j.l. aan den officier van Justitie te Semarang ingediende klachten tegen den resident J. J. Donner van Madioen en andere ambtenaren in die residentie al aanstonds voortgang te willen doen hebben, dan wel den requestant, indien zulks mocht blijken, wegens het indienen van valsche klachten tegen ambtenaren niet alleen, maar zelfs tegen den tegenwoordiger der regering in de residentie Madioen, voor den bevoegden Justitierechter te doen terechtstaan; dat daardoor, maar ook daardoor alleen, het licht der waarheid zal gaan schijnen over de duistere madioensche zaken, waarvan requestant het onschuldige slachtoffer is geworden en zonder interventie uit Nederland, zal blijven.

Zoals bekend, is genoemd regent bij G. B. van 7 Januari 1900 n°. 3 geschorst in de uitoefening van zijn ambt, om reden de resident van Madioen bij zeer geheime missives aan de regering zou gerapporteerd hebben, dat er zware vermoedens tegen den requestant gerezen waren, als zou hij zich niet hebben ontzien te heulen met dwangarbeiders, om, door een weefsel van intrigues, onschuldigen aansprakelijk te stellen voor een, in den nacht van 6 op 7 October 1899, ten residentiehuizen gepliegdiefstal.

De Semarang-Ct. teekent hierbij aan, dat het request aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat en het nu maar de vraag is welke beschikking daarop zal genomen worden. Wenscht de regering niet in te gaan op verzoekschriften van dien oud-regent, dan dient zij dit nu te doen om de eer van Haar vertegenwoordiger in de residentie Madioen hoog te houden.

Nu toch kan geen regeringspersoon in Nederland of Indië onwetendheid voorwenden in de madioensche zaken en o. i. eischt nu het regeringsprestige gebied een minutieus onderzoek.

Ook een jubileum. Lijders aan lintworm worden verwezen naar Theodor Konetskij te Stein Säckingen (Baden), daar toch in de Semarang Ct. het navolgende voorkomt:

Theodor Konetskij te Steijn Säckingen bericht ons dat hij 28 Augustus j.l. zijn jubileum vierde door den miljoenste mensche te verlossen van een lintworm. Dertig jaren lang heeft hij strijd gevoerd tegen lintwormen en maden. In de laatste twee jaren ontving hij 10.000 dankbetuigingen van menschen, die hij genas.

Aan het maandrapport nopens den stand der voedingsmiddelen op Java en Madoera over de maand

Augustus 1902, gevoegd bij de Jav. Ct. van 17 October, omtrent de Semarang Courant, wat betreft de residentie Semarang, het volgende:

Oogst.

Bevredigend in de afdeling Salatiga, in het district Tenggeles van de afdeling Pati in de districten Bodja en Selokaton van de afdeling Kendal, voor zoover het gewas niet door ziekten werd aangetast, en op de sawahs van de afdeling Japara.

Minder gunstig in het district Tjenkalsewoe van de afdeling Japara.

Stand van het rijstgewas.

Goed in Koedoes, de rawa-aanplant in het district Singenkidoel (afd. Semarang) de gadoe in de districten Rati, Tenggebo, Megotochoe en Selewesi (afd. Pati) en in Salatiga. Bevredigend in Kendal.

Minder gunstig in de districten Singen-lor, (afd. Semarang) Tenggeles en Tjenkalsewoe, (afd. Pati) voor zooveel betreft de aanplant op rawan's. Matig in Djoewana en Japara.

In het Groboganse staat geen rijstgewas meer te velde, terwijl men in Gemak is aangevangen met uitplanten van de padigadoe.

Op de niet irrigeerbare velden heeft het gewas veel van de droogte te lijden.

Door gebrek aan water zijn in de afgelopen maand mislukt 128 bouws in Djoewana, 75 bouws in Semarang, 278 bouws in Kendal en 2105 bouws in Pati.

Rijstrijzen.

Witte rijst p. p. /	7.—	hoogste prijs.
" " " " "	4.—	laagste " "
Rooie " " " "	6.—	hoogste " "
" " " " "	3,50	laagste " "

Andere voedingsgewassen dan rijst.

Deze gewassen stonden:

In Kendal bevredigend.

In Semarang en Grobogan goed, behalve de dja-goeng-aanplant, alsmede in Japara op de bewaterbare sawahs en de cassave-aanplant in de districten Mergotoehoe en Selowesi van de afd. Pati.

Vrij goed in Salatiga en Demak, uitgezonderd de dja-goeng-aanplant.

Minder gunstig in de afdelingen Koedoes en Pati, zoomede op de erven en tegelvelden in Japara. In Djoewana zijn 50 bouws mislukt.

Over het algemeen hebben deze gewassen groote behoeften aan regen. Er is zeer veel polowidjo aangeplant.

Invoer.

Bedroeg 2.465.800 kilo rijst.

Veevoeder.

Te Batavia is door den heer J. Gronert jr. een fabriek opgericht, ter bereiding van een soort veevoeder, in koeken gegerst, voor paarden zoowel als koeien bestemd, op dezelfde wijze als sinds eenigen tijd te Semarang geschiedt.

Dit voeder is, door zijn samenstelling en vermenging, voor paarden en koeien licht verteerbaar en staat in voedingswaarde gelijk met het dure, hier uit het buitenland ingevoerde z.g. „Crushed food."

Door het handige formaat in koeken kan dit voeder ook gemakkelijk verstrekt worden en is men door het uitgeven van de dagelijkse portie gevrijwaard voor bedrog van het stalpersoneel.

De firma Rathkaup & Co., welke het analyseerde, heeft een mooie verklaring afgelegd betreffende zijn voedingswaarde.

(Bat. Nbl.)

Uit het Soerabaiasch Handelsblad.

Soerabaja, 21 October.

Heden morgen werd het Koffie-Congres te Malang geopend door den waarn. Voorzitter, den heer Van Lennepe, die betreurde dat de Voorzitter de heer Lavallette, wegens ziekte verhinderd was het Congres bij te wonen.

De assistent resident, regent en gasten werden daarop welkom geheeten.

Noodig was het, verklaarde de wd. Voorzitter, door te gaan met andere bijculturen te produceeren en niet uitsluitend koffie te planten.

Het getij verloopt, de bakens dienen verzet te worden; maar de bakens echter op eene goede plaats te zetten is noodzakelijk.

Noodzakelijk werd verder geacht de voorlichting van mannen van practijk en wetenschap om van hun kennis en ondervinding te profiteeren, waardoor teleurstellingen kunnen voorkomen worden.

Bij het vorige Congres werd de wensch uitgesproken om vermindering van verponding en verlaging van canon van de regering te verkrijgen.

De regering is hierin gedeeltelijk tegemoet gekomen; het uitvoerrecht van koffie is afgeschaft en van achterstallig pachtrecht gedeeltelijk vrijgesteld. Men hoopt echter op nog meer verminderingen en blijft aandringen op vermindering van canon en verponding.

Aanbevolen werd door een syndicaat den aanslag te laten bepalen, gelijk in Nederland, telkens voor een jaar en door een plaatselijke commissie waarin ook particulieren plaats nemen. De oogst voor een deel bleef beneden het middelmatige, vooral in Kediri, tengevoelge der Kloeteruptie.

Gehoopt wordt op betere tijden.

Daarna werd het woord gelaten aan Dr. Kramers voor opmerkingen over de koffie op Sumatra en Java.

Sprekende deed in het begin van 1902 een reis naar West-Sumatra, waardoor hij vergelijkingen kon maken tusschen de koffiecultuur op Sumatra en op Java, den invloed van schaduwbedekking op den bodem en de deele resultaten daarvan medede.

De Sumatragrond gelijkt op dien van de Ardjoeno. Op Sumatra gaan algemeen gevolgd en volgehouden systeem om aan het gebrek van Werkvolk en geld op de ondernemingen te gemoet te komen, zoodat de oogst alleen gepulpt en gefermenteerd en in den wind droog gemaakt wordt; de afwerking geschiedt te Padang; de pluk is moeielijk en kostbaar, f 9 à f 10 per picol.

Hierop volgde een debat.

Na de voordracht van den heer Kramers deed de heer Kluyvers mededeelingen betreffende een ander deel van Sumatra en wel in de omgeving van Kepahiang, waar hij 1½ maand in een oerwoud doorbracht en ook een bezoek bracht aan de koffieonderneming Soebanajem.

De mededeelingen van Dr. Kramers werden door hem gedeeltelijk aangevuld.

De heer Kluyvers verklaarde de streek zeer geschikt voor de koffiecultuur vooral, dank zij de betere beschutting.

Daarna nam de heer Hold het woord over de bereiding van Cacao-pitten, uitvoerige bespreking der droogrichtingen van de heeren Huizer, van Maanen en Mac Gillavry.

Na de voordracht van den heer van der Hold stelde de heer Kluyvers de vraag betreffende de fermentatie

van cacao en cocosmatten en vroeg den president van Lennepe naar middelen om de rijpheid van cacao te kunnen constateeren, waarop spreker antwoord afwachtte.

Daarna volgde Dr. Koningsberger met algemeene opmerkingen over de fauna der koffieondernemingen en 'hun omgeving. — Spreker onderscheidde cultuurfauna, die voorkomt in gecultiveerde streken van Java, onder 9000 voet, en boschfauna, in de wildernis boven 2000 voet.

Daartusschen overgangszone, waar grèrs minder gemakkelijk zijn.

Hierop volgde debat. Op de voordracht van Dr. Koningsbergen, die hoogst interessant was en werd opgeluisterd door het vertoonen van opgezette vogels, volgde geen eigenlijke discussie.

Koffie congres te Malang. 2e dag.

Allereerst had een zeer belangrijke voordracht plaats van Dr. Zehnter over de vooruitzichten van de cacao cultuur op Java.

Spreker deed mededeelingen aangaande de proeven, genomen ter bestrijding van de cacao mot en de helopeltis. Hij acht het eenig practisch middel het vernietigen van den oogst. Hij nam een proef met den aanplant van 100 bouws op de onderneming Banaran en verkreeg bevredigende resultaten. Zehnter gaf de volgende cijfers van den oogst in 1900: 85 percent superieur en 65 percent inferieur, na bestrijding: 75 percent superieur en 25 percent inferieur. Zehnter durfde verklaren dat het vraagstuk van de mottenbestrijding opgelost is, al zou deze bestrijdingsmethode nog wijzigingen en verbeteringen moeten ondergaan.

Aangaande de „helopeltis" plaag kan spreker niet zulke geruststellende mededeelingen doen, hij beschouwt haar als de moeijlijkst te bestrijden plaag.

Over het algemeen zijn intusschen de vooruitzichten van de cacao, wat ziekte en plagen betreft, niet ongunstig.

Vervolgens sprak Dr. Zehnter over het snoeien, de bemesting en de wereldproductie van cacao in de toekomst en brak daarna een lans voor *Criollo*, die een superieur marktproduct levert. Ook besprak Zehnter zijn plan om een exploitatie naar Zuid-Midden-Amerika te ondernemen ter verkrijging van goed cacaozaad en planten.

Aan het debat namen deel de heeren van der Hold en van Lennepe. De laatste bracht dank aan spreker voor zijn belangrijke mededeelingen, die door alle jonge cacaoplanters ten zeerste op prijs werden gesteld.

Vooraf werd de mededeeling, dat het mottenvraagstuk zoo goed als opgelost was, met vreugde begroet. Dr. Zehnter verdiende daarvoor aller dank.

Wat betref de expeditie naar Z. M. Amerika, zeide de heer van Lennepe dat het hoofdbestuur van het algemeen syndicaat besloten had Dr. Zehnter in dezen te steunen.

Hij wakte cacaoplanters op Zehnter insgelijks financieel te steunen.

Vervolgens deden de heeren van den Bergh van Heineoord en van Laer mededeelingen, in zake het planten van thee in Oost-Java, en wel betreffende de keuze van den grond, de ligging der gronden, de inrichting van de fabriek, de aanwezigheid van materialen voor de fabriek, de voorziening in werkkrachten voor den pluk, financieele aangelegenheden, enz.

De discussie was van weinig beteekenis.

De voordracht werd met groote belangstelling aan gehoord, als zijnde van practisch nut.

Ten slotte behandelde de heer Dinot de cultuur van Cacaoucleverende boom, op de Pamanoean en in Tjasselanden opgedaan. Hij verstrekte een mass. belangrijke gegevens en gaf vele practische wenken.

Nadat hulde was gebracht aan den heer van Lennepe voor de leiding van dit congres werd dit congres gesloten.

Een Europeaan verdediger van den Islam.

De *Padanger* maakte er onlangs melding van dat aan den redacteur van den *Pertja Barat* (te Padang verschijnend) verzocht werd om het maleische tijdschrift „Insulinde" toezetenden aan den heer Dr. H. Bourgeois te Doornik en zulks als bewijs, dat de indische maleische pers ook in het buitenland opgemerkt wordt.

Thans deelt de heer Bourgeois aan genoemden redacteur mede, dat hij met ingang van 1 Jan. 1903 eene „Revue panmusulmane" zal uitgeven te Parijs, als wier doel hij vermeldt:

1°. „het verdedigen van de belangen van den Islam tegenover de europeesche maatschappij.

2°. de daarstelling van een letterkundigen band tusschen de verschillende moslimsche volken door de oprichting van een orgaan gelijklijk gemeen aan elk hunner."

Voor medewerking houdt hij zich aanbevolen bij het tijdschrift „Insulinde" door de vertaling en het publiceren van extracten uit die revue. Ook wenschte hij de medewerking van den redacteur der „Pertja Barat" door artikelen over en correspondentie uit N. Indië, terwijl hij ten slotte vraagt een lijst van personen, in de maleische landen, die belang zouden stellen in de revue en daaraan willen medewerken.

Daar de ontvanger van den brief aan de *Padanger* toestond er mede naar goeddunken te handelen, stelde het, blad het geschrift in handen van den gouverneur van Sumatra's Westkust.

Het komt aan het blad voor, dat het binnenbrengen van exemplaren eener revue, die zich voorstelt de (niet aangerande) belangen van den Islam te verdedigen, en dat nog wel bij een, over het geheel genomen, onwetende, ontwikkelde maatschappij als de mahomedaanse, hoogelijk moet afgekeurd worden, niet alleen in ons Indië maar ook in Britsch-Indië, Algiers en waar dan ook, in streken, die niet onder europeesch gezag staan, want daardoor worden zeer zeker (het bestaan van den *parti pris* toch is duidelijk) slechts gevoelens van tegenzin gekweekt, die geen reden van bestaan hebben. (Semarang Ct.)

Aan de Java bode dd. 20 October j.l. wordt uit Singapore geseind:

De Shans, die zich met 7 stukken gescht verschanst hadden achter den Bang Passberg, hebben daar een rijke goudmijn ontdekt. Siameesche troepen zijn daaraan gezonden om het openleggen van de mijn te beletten.

Suiker.

Naar het Centrum verneemt zijn de proeven door de heeren M. Stok en Lohman, hoofdchemiker van de Factorij, dezer dagen op de suikerondernemingen Bantoe en Reivoeloe genomen. om een nieuwe en goedkoope wijze van fabricatie van witte suiker te vinden, zeer bevredigend afgevoerd.

De eventuele onkosten van nieuwe machinerijen, aan deze werkwijze verbonden, zijn betrekkelijk gering, zoodat dit geen bezwaar kan zijn voor menige fabriek tot die werkwijze over te gaan.

West-Indische Berichten.

Het spoorweg-ontwerp. II. Over de voordeelen, welke de spoorweg zal opleveren of die redelijkerwijze daarvan kunnen worden verwacht en van verschillende aard zijn, wordt in het ontwerp 't volgende gezegd:

„Het voornemen is om te Paramaribo met den aangelog te beginnen en althans aanvankelijk geleidelijk van daaruit voort te werken; zoodra een stuk van voldoende lengte gereed is, zal dit in exploitatie worden gebracht. In de eerste plaats zal dit dus aan de landbouwers aan het pad van Wanica en het verlengde pad van Wanica ten goede komen en kan worden verwacht, dat het aantal grondjes aldaar zal toenemen.

De spoorwegverbinding met het schoone en gezonde Para-district, zal aan de inwoners van Paramaribo de gelegenheid openen tot het bereiken van een herstellings- en ontspanningsoord, waaraan zeer zeker behoefte bestaat.

Het doorsnijden van deze streek maakt het mogelijk om aldaar uitoefening van de veeteelt te beproeven. Het schijnt, dat in Brazilië en ook in het zuidelijk deel van Britsch-Guyana op deze velden kudden van wilde runderen hun voedsel vinden. Volgens Kappler (Surinam, sein Land, seine Natur u. s. w., Stuttgart 1887, bladz. 8) groeien de vezelvoortbrengende Bromelia- en Agave-soorten in de savanna in het wild, zoodat in deze streek wellicht voor de vezelindustrie aanplantingen zouden kunnen worden aangelegd.

Met het bereiken van de Mindrineti worden de placers aan of in de nabijheid van de beide oevers van de Saramacca en zijrivieren (kreeken) aanzienlijk gebaat, terwijl tusschen de Mindrineti en Kadjoe een terrein wordt doorsneden waarin verscheidene placers gelegen zijn.

Voor deze placers zal dus mogelijk worden een snel en daardoor goedkoop verkeer met de stad, het spoedig vervoeren van zielek, het snel aanvoeren van versche levensmiddelen en een veel gemakkelijker en sneller transport van materialen, werktuigen en machine-deelen.

Voor houtkap is de spoorweg een onontbeerlijk hulpmiddel.

En verder:

„Exploitatie van boschprodukten, zooals harsen en geneeskracht bezittende stoffen zal vermoedelijk, en ijzererts wellicht ter hand genomen kunnen worden, de exploitatie van Balata kan worden uitgebreid en die van Kaolin in het leven geroepen. Ook wordt opgemerkt, dat er door den spoorweg betere gelegenheid wordt geboden tot een door het bestuur uit te oefenen toezicht op de Balata-exploitatie in de te doorsnijden landstreek, voorts, indien noodig, op de wijze van houtkap aldaar, alsmede op de verschillende in de buurt gelegen placers.

Over de houtexploitatie in de bosschen ter weerszijde van de spoorbaan wordt de meening kenbaar gemaakt van den tijdelijken chef van het Bouwdepartement, den heer Havelaar.

Deze merkt op, dat, zal het spoor reeds nu een

belangrijk boschgedeelte bedienen, waarbij niet over het hoofd is te zien, dat bij de houtvelling zooals die tot nu toe plaats vond, men steeds zoo dicht mogelijk bij een of anderen waterweg trachtte te kappen en de spoorweg dus in dat opzicht nog maagdelijk boschgedeelten zal openen, later ook terreinen op eenigen afstand van de spoorbaan gelegen voor houtexploitatie vatbaar zal zijn met behulp van een licht werkspoor.

Hij wijst er bovendien op, hoe het kappen en afvoeren van hout nu meerendeels door de Boschnegers geschiedt, wat uit den aard der zaak zeer onregelmatig gaat, zoodat handelaren nooit zeker kunnen zijn van een bepaalde hoeveelheid en tijd van aflevering; maar dat men zich bij een behoorlijke exploitatie zal kunnen regelen naar de eischen van de buitenlandsche markt.

Hij is er overtuigd van dat de spoorweg aan den houthandel een hoogere vlucht kan, en zal geven, maar acht 't dan ook noodig, dat tegen dat de opzet van dergelijke ondernemingen verwacht mogen worden, het bestuur gereed zij met de bepalingen welke de nieuwe toestand zal eischen.

De spoorbouw zelf zal waarschijnlijk een krachtige aansporing vormen voor den houthandel vooral wanneer voor de dwarsliggers geheel of gedeeltelijk inlandsch hout wordt gekozen.

Omtrent de vatbaarheid voor meerdere ontwikkeling van de goudindustrie wordt in het ontwerp een vergelijking gemaakt van de goudproductie in de drie Guyana's. Deze bedroeg in het jaar 1900 respectievelijk voor Nederlandsch-, Britsch- en Fransch Guyana 876, 3548 en 2378 kilogram.

Over de vermoedelijke inkomsten wordt het volgende door den Gouverneur gezegd:

„Behalve de bovengenoemde indirecte voordeelen, die voornamelijk bestaan uit het bereikbaar maken van het binnenland en het openen van de gelegenheid tot ondernemingen op het gebied van landbouw (en veeteelt), exploitatie van boschprodukten en van delfstoffen, staan er ook eenige direkte voordeelen tegenover de genoemde kosten.

Bezwaarlijk zou de ondergeteekende voor de vermoedelijke inkomsten eene berekening kunnen maken. Hij wenschte echter aan te teekenen, dat men voor het spoorvervoer zal mogen rekenen op: het vervoer van personen en produkten, langs het pad van Wanica en uit het Paradijck: het vervoer van brandhout, van hout (voor bouwmaterialen in de Kolonie of voor uitvoer bestemd) en van verschillende andere boschprodukten; het vervoer van personen, levensmiddelen en machinerieën naar en van de placers; het vervoer tusschen de placers onderling; de tusschentijdsche terugkeer van zieken; het vervoer van boschnegers en indianen en van hunne produkten, alsmede het vervoer van hunne levensmiddelen voor zoover van Paramaribo afkomstig, waarbij er tevens vermoedelijk op zou kunnen worden gerekend, dat de kleinhandel de boschnegers en indianen zal opzoeken.

Een staat waarop de vermoedelijke direkte inkomsten, tot een bedrag van ongeveer f 114 000— zijn becijferd, toont aan waarop gerekend mag worden. De posten zijn echter zeer laag gehouden en bovendien zijn er vier pro memorie gesteld, zooals voor 't vervoer tusschen de placers onderling, tusschentijdsche terug-

ADVERTENTIËN.

Een nette Baboe

zoekt gelegenheid, om met een familie naar Indië terug te keeren.

Fr. br. Daguërestraat 98, Den Haag.

Wol-Regime.

Depôt van het Echte Prof. Dr. G. Jaeger's

NORMAAL-

ONDERGOED,

voor Heeren, Dames en Kinderen,

in Winter- en Zomer-
kwaliteit.

tot de laagste prijzen.

A. VAHLE & Co.,

den Haag, HOOGSTR. 14

Telefoon 1218.

Rotterdam, Hoogstr. 340.

Lijders aan Nict en

Rheumatiek ten zeerste

aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor 's-Gravenhage den Alleenverkoop opgedragen.

WILH. BENDER Söhne,

Stuttgart,

Eenige geconcessioneerde Fabrikan-
ten der Echte Prof. Dr. G. JAEGER's

Normaal-Ondergoederen.

Speciaaltelt in Kousen en Trijoot-
doederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

Prof. Dr. G. JAEGER

L'Art dans l'Habitation Moderne. G. Serrurier & Cie. Parkstraat 39, den Haag. Tentoonstelling der interieurs der firma Serrurier. Aarde en Koperwerk van Amstelhoek. Aardewerk van Utrecht, Coppens, v. d. Hoogen e. a. Kunst-Industrie.

W. P. de Bock,
73 Piet Heinstraat 73, Den Haag.
Telefoon nr. 345.
Eigen fabriikaat.

MAGAZIJN van BEHANGERSARTIKELLEN.
Meubilering. Stoffeering. Decoratiën.
H. P. MEIJS,
Reinkenstraat 25, Den Haag.
GOEDKOOP ADRES voor alle voorkomende werkzaamheden.

Tandarts
REGENSBURG,
Laan v. Meerdervoort 40.
Spreekuur van 12 tot 4 uur.

Bekroond te Amsterdam met Gouden Zilveren Medailles.
SPIEGELS.
Een uitstekend adres voor het aanschaffen van SPIEGELS, SCHILDERIEN, PORTRETLISTEN, LIJSTEN voor OLIEVERFSCHILDERIEN, MORA-STANDAARDS, enz. enz., Nieuwe Haven 140-141, is de fabriek, waar deze artikelen worden gemaakt, solide en zeer billijk.
GROOTE KEUZE
Gravures, Etsen, Imitatie-Aquarellen, enz.
Inrichting tot het opnieuw vergulden van oude Spiegel- en Schilderijlijsten en schoonmaken van Gevlekte Gravures.
P. J. CRAMWINKEL,
Hofleverancier.
Telefoon-Interc. No. 1059.
FABRIEK en KANTOOR
NIEUWE HAVEN 140.
Filiaal: PIET HEINSTR. 81.

Corsmit Brossois Co.
Wagenstraat 18
DEN HAAG.
Inrichting voor complete Meubilering, geschikt voor Indische Familie van at
Salon
Huiskamer
Slaapkamer
Logeerkamer
Dienstbodekamer
Keuken
Gangen
f 850.
Franco door geheel Nederland.
Prijscouranten, Teekeningen of Photo's gratis op aanvraag.

Likeurstokerij - Wijnhandel.
Opgericht 1832 door H. A. KLATTE.
Fijne siroop voor Punch, Rum, Citroen en Arak.
Fijne Likeuren, Binnen- en Buitenlandsch Gedistilleerd enz.
Vlamingstraat 23, den Haag.
G. SCHOUTEN,
firma J. VUIJK.
Restaurant Schreuders,
is 1 November verplaatst van de TORENSTRAAT 6,
NAAR DE
Juffrouw Idastraat 11.
Tweede straat in de Prinsstraat.
Aanbevelend,
A. SWARTJES.

DEN HAAG. GEDEMPTE BURGVAL 8, bij de WAGENSTRAAT. **E. v. d. Hoest.** MAGASIN de SOLDS.
LEIDEN, STATIONSWEG 19. **Eerste Modes.**
DELFT, 21, CHOORSTRAAT. **Nieuwste Garneering.**
Grootste keuze echte LYONSCHER ZIJDE in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië, voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvraag franco toegezonden.

Magazijn van Muziekinstrumenten.
G. E. R. KOK (Gevestigd sedert 1848)
's-GRAVENHAGE, Gortstraat 17. AMSTERDAM, St. Jansstraat 31.
Speciale inrichting voor het repareren van alle soorten Strijkinstrumenten.
Snaren, Strijkstokken, Étuis, enz. enz.
Specialiteit in Strijkstokken: **A. VIGNERON** à Paris en **RICH. WEICHOLD** Dresden

Th. N. Eijffinger,
Hofleverancier.
Hooge Westeinde 5. Telefoon Interc. 124. Den Haag.
Specialiteit in Behangselpapieren,
Lincrusta Walton en Goudleerpapier.
Salubra (muurschildering) } Hygiënisch afwaschbaar.
Tekko (zijde imitatie) }
Vitrauphanie-Papier (imitatie glas in lood).

WAARSCHUWING.

Bij aankoop van een Naaimachine verzuime men niet de Naaimachines te bezichtigen van het fabriikaat **PFAFF, te Kaiserslautern,** concurreert in degelijkheid, aangename gang en sierlijk uiterlijk met elk ander fabriikaat. Iedere Pfaffmachine is geschikt voor het moderne borduren, waarvoor men zich iederen dag tot gratis onderricht kan aanmelden in het **Pfaff-naaimachinemagazijn, Piet Heinstraat 76.** Hooge korting voor Contante betaling, oude machines worden in ruil aangenomen.

J.V.V. D. AREND,
MARCHAND-TAILLEUR.
 VAN KINSBERGENSTRAAT 100.
 'S-GRAVENHAGE.

Ontvangen de nieuwe
HERFST- EN WINTERSTOFFEN
 EN
 fijne dessins voor gelegenheid costuums.
 Prompte bediening en billijke prijzen

OOST EN WEST.

RESTAURANT

open, iederen dag der week van 10 ure
 v. m. tot 7 ure 's avonds.

Des **Zondags** van 12 tot 3 ure n. m.
 Toegang zoowel voor leden der Vereeni-
 ging als voor niet-leden.

Diné / 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele
 van 't plat du jour.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst,
 sajor of kerry, één vleeschgerecht en één
 sambal (plat du jour) f 0.80, bereid door
 een baboe.

DE LEEUW's **Slempoeder**,
 10 ct. per pakje.

DE LEEUW's **Anijssuiker**,
 25 ct. per hectogram.

Anijs-, Slemp- en Vanille-Tabletten.
 Eenig adres:

Mej. E. DE LEEUW,
PRINSESTRAAT 42.

PORT-, SHERY

MADEIRA en

fijne **TAFEL-**

WIJNEN,

HEERENGRACHT 3-52,

Den Haag.

Succursalen: **BATAVIA.**

De Heeren B. DE BAS & Co.

LEIDEN, UTRECHT, NIJMEGEN.

Export naar Oost en West.

Sint Nicolaasplicht wordt haast volbracht
 Toch stapt hij nog eens voorbedacht,
 Bij VAN DER HARST in en vraagt hem raad,
 Hoe of 't daar met de zaken staat,
 Of wel de Vereniging Oost en West
 Haar beurs eens goed heeft vetgemest;
 Maar goeie beste brave Sint,
 Antwoordt hem VAN DER HARST gezwind
 Weet wel dat suikergoed en marsepijn,
 Over 't algemeen verleidelijk zijn.
 Maar, bij 't sluiten der Sint Nicolaaspret
 Heb 'k thans wat fijns hun weggezet.
 Wat groote Oesters zeeuwisch en frisch,
 Gerookte Paling, Kreeft en andere visch.
 De goede Sint verheugd, sprak maat,
 Jou keus is puik, 'k noteer 't adres
 Roggeveenstraat hoek Prins Hendrikstraat.
 Aanbevelend,
 G. VAN DER HARST, firma A. KNOESTER.

P. G. DUNGELMANN,

Hoogstraat 34 — Telefoon n°. 94.
 'S-GRAVENHAGE.

Specialiteit in fijne **Worst- en Vleeschwaren.**

EXPORT NAAR DE INDIEN
 onder garantie van goede overkomst.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af f 0.60.
 Nieuwe Schuiflampen met
 Gloeilicht van af f 5.50.
 Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht
 van af f 17.

Surpriselamp
 met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.

NIJWE
Geijser-Badkachel,

Nieuwste systeem,
 met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie
 en kosteloze plaatsing, f 60.
20a, Korte Houtstraat, Den Haag.
Telefoon 1307.

Fotografie-Toestellen,

en alle toebehooren.
 OOK SPECIAAL VOOR INDIË.

Gramophones van af f 38.

Monarch Gramophones

van af f 66, met Concert Soundbox.

Beslist beste adres bij

L. Hoorenman,

Prinsestraat 29,

DEN HAAG.

D. F. W. Ottersberg

Firma Humel van Ringelstein.

Noordeinde 5. - Den Haag.

Interc. Telefoon No. 443.

Eenig adres van **REYNVAAN's** Havana en Hollandse Sigaren.

Export naar Oost- en West-Indië.

Bericht bij deze de ontvangst van kleine verpakkingen in
 kistjes van 25 stuks en assortimentkisten in alle prijzen, voor
 het a. s. **St. NICOLAAS FEEST.**

Verder de zoo goed bekende Mahoniehouten Etage kisten
 ongevuld f 4.25 vulling naar verkiezing.

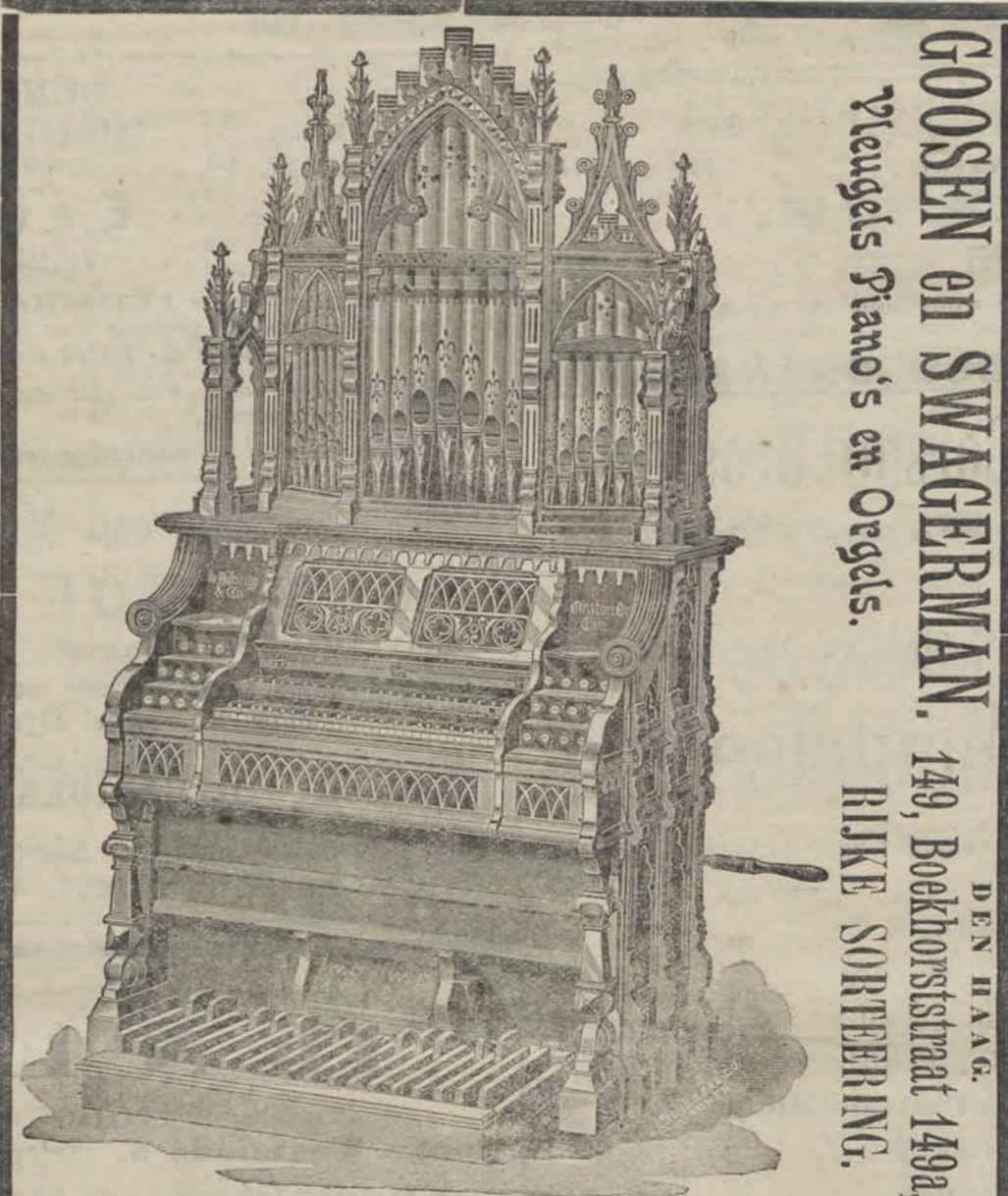
GRAMOPHONE.

Simplex Sport Stores.

BUITENHOF 1, 's-Gravenhage.

FRANS ERNST.

Eenig Agent van de
 Gramophone and Typewriter Ltd.

GOOSEN en SWAGERMAN.
 Pleugels Piano's en Orgels.

RIJKE SORTERING.
 DEN HAAG.
 149, Boekhorststraat 149a.

IN ROBES

Fransche Coupe

Maison **L. Carrière** „Sratio”.

Reform kleding
 naar keuze.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN.

Attesten ter inzage. **120, Van Swietenstraat 120. Den Haag**

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen **S. DE JAGER,**

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

'S-GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

OOST en WEST.

WOENSDAG 10 DECEMBER 1902,

's avonds om 8 ure

in het Gebouw Diligentia, Lange Voorhout n°. 5.

Voordracht met Lichtbeelden

van den Heer **Dr. Van Capelle.**

**Onderwerp: De gesteldheid van het Surinaamsche
 binnenland, vooral in verband met eene toekomstige
 exploitatie.**

Leden hebben persoonlijk vrijen toegang op vertoon hunner lidmaat-
 schapskaart en tevens het recht om voor de leden van hun gezin kaarten
 te koop voor de zaal voor f 0.50 per plaats.

Voor niet-leden is de toegangsprijs f 1.— in de zaal en f 0.25 op de
 galerij.

Vereenigingen en onderwijs-inrichtingen, mits collectief kaarten aan-
 vragende, betalen voor de galerij slechts f 0.10 per plaats.

Kaarten kunnen worden gekocht en plaatsen besproken voor f 0.25
 per plaats:-

Maandag 8 December van 10—4 uur uitsluitend voor de leden, en de
 personen, voor wie zij kaarten hebben genomen.

Beide volgende dagen ook voor niet-leden van 10—4 ure.

Ook op den avond der lezing zijn aan het gebouw kaarten verkrijgbaar.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKE PRIJZEN.

Abonneert U op de

Bintang Hindia.

Geïllustreerd Tijdschrift voor den Inlander.

Abonnementprijs f 3.— per jaar bij vooruitbetaling.

Iedere abonné ontvangt tot 1 Januari 1903 de nummers gratis.

DIT BLAD VERSCHIJNT ELKE VEERTIEN DAGEN.

De Haagsche Uitgevers-Maatschappij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”.

HAAGPOORT 4.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

van Rotterdam. van Marseille. te Port-Said. te Padang. te Batavia.

Ardjoeno	29 Nov.	11 Dec.	16 Dec.	1903.	1903.
Goentoe	13 Dec.	25	30	5 Jan.	7 Jan.
		1903	1903	19 Jan.	21 Jan.
Merapi	27	8 Jan.	13 Jan.	2 Febr.	4 Febr.
	1903				
Gedé	10 Jan.	22	27	16	18
Ongaran	24	5 Febr.	10 Febr.	2 Maart	4 Maart
Sindoro	7 Febr.	19	24	16	18
Salak	21	5 Maart	10 Maart	30	1 April
Lawoe	7 Maart	19	24	18 April	15

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**

De Agenten: **Eijkenslytters & Tromp, Anna Paulownastrat 1 d, 's-Hage.**

COOPERATIEVE VEREENIGING
„DE WEKKER”.

Zeestraat 31. — Den Haag.

DOORLOOPENDE TENTOONSTELLING

VAN

Uitsluitend Nederlandsche Handenarbeid.

Koperwerk, Houtwerk en Wekker-Aardewerk.

Geen degelijker St. Nicolaascadeau dan de

Kunstbloemen

VAN

HERMAN VOORHOEVE,

Bloemen-Magazijn, Zoutmanstraat 40c.

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,
Bottiers.

56. Prinsestraat 56. — 's-Gravenhage,

schuin tegenover de Brandweer-Kazerne.

Speciale inrichting voor schoeisel op maat en reparatiën.

keer van zieken, vervoer van ambtenaren, boschneegers en indianen, hun produkten en levensbehoeften, produkten van den kleinen landbouw uit de Para enz. en opbrengst van brieven en pakketdienst van telefoon en telegraaf langs de lijn en dergelijke meer.

Vertrouwt de Gouverneur dat uit de gegevens door hem verstrekt, zal opgemaakt kunnen worden dat de ontworpen spoorweg voor Suriname een groot voordeel zal wezen, ook zal er uit kunnen worden afgeleid, dat in een niet te verre toekomst de mogelijkheid openstaat, dat de spoorweg de exploitatiekosten zal kunnen dekken en zelfs een bate op de exploitatie zal kunnen opleveren.

Zoolang dit echter niet het geval is, zal natuurlijk de tot aanvulling der koloniale middelen eventueel vereischte bijdrage uit 's Rijks schatkist, niet alleen met het berekend bedrag van f 320.000 voor rente en aflossing, maar bovendien met het tekort op de exploitatiekosten vermeerderd moeten worden.

Het eindverslag, de nota van den Gouverneur naar aanleiding daarvan, de behandeling in de koloniale staten van de verordening, die met algemeene stemmen werd aangenomen, volgden elkaar zeer spoedig op. Nu nog de vereischte goedkeuring bij de wet en 't werk waarop zooveel hoop en verwachting gebouwd wordt, kan een aanvang nemen.

Naar aanleiding van 't bericht dat de verkoop der Deensche Antillen aan Amerika niet is doorgegaan en nu door de Regering van Denemarken een Commissie zal worden uitgezonden, om de economische toestanden op die eilanden te bestudeeren en reeds een Kapiitaal van meer dan een miljoen dollar bijeen gebracht werd, om een stoomvaartverbinding in het leven te roepen tusschen Europa, de Antillen en Centraal Amerika, vraagt de *Amigo di Curaçao*: „Zou ook onze Regeering hier geen voordeel uit kunnen trekken? Door een weinig bij te passen, konden onze Antillen in de verbindinglijnen worden opgenomen.”

Wij mogen leiden, dat de aandacht op dezen wenk zal vallen; te meer daar 't geheel in de richting ligt van 't geen door Professor Went als hoog noodig werd betoogd voor de ontwikkeling vooral van de bovenwindsche eilanden.

Zagen wij uit de *Amigo di Curaçao* dat, dank zij de bemoeiingen en het voorgaan der gezaghebbers, ook op Saba en St. Martin onderafdeelingen van de *Curaçoesche Maatschappij* zijn opgericht, op St. Eustatius kwam er nog geen tot stand; maar toch doet ook daar de gezaghebber 't zijne om den zin voor Landbouw aan te wakkeren. Hij geeft door daden 't voorbeeld, De tuin voor zijn woning schijnt een model, een proeftuin te zullen worden. Men ziet er braaf in werken en in de toekomst behoort het iets bijzonders te zullen worden.

Wij mogen zeker wel veronderstellen, dat 't optreden van en de wenken gegeven door Professor Went tijdens zijn bezoek aan de Antillen, hiertoe 't hunne hebben bijgedragen en hopen, dat, als binnenkort een Inspektieur v. d. Landb. in W. I. optreedt en hij zijn reis maakt, 't hem blijkend zal, dat veler oogen zijn opengegaan voor 't geen gedaan kon worden ter verbetering en opbeuring der kwijnende toestanden op de eilanden.

Een zeer onaangenaam aandoende opmerking treffen wij in de *Amigo di Curaçao* aan. 't Blad schrijft onder het hoofd Koloniale Raad: „Maandag 10 November is er wederom vergadering. Dit bericht danken wij aan *De Vrijmoedige*. 't Ware te wenschen, dat immer de vergadering van den Koloniale Raad in een der bladen werd aangekondigd, dan was 't tenminste mogelijk daarbij tegenwoordig te zijn.”

En verder, na een viertal belangrijke onderwerpen die behandeld moesten worden te hebben opgesomd: „Lazen wij herhaaldelijk dat de vergadering niet kon doorgaan wegens gebrek aan voldoende opkomst. Op 21 Oktober waren er zes, op 8 November 2 leden tegenwoordig; wij zijn niet te weten kunnen komen, hoeveel leden er op 14 Oktober waren verschenen, toen de vergadering voor de eerste maal moest uitgesteld worden.”

Moet 't vreemd heeten, dat de tijd waarop een vergadering, waarin de publieke zaak behandeld wordt, niet, — of niet voldoende, — bekend wordt gemaakt, onbegrijpelijk, — om geen ander woord te gebruiken, — is het, dat zij die daartoe werden aangewezen zóó weinig belangstelling toonen, en kalm wegblijven, ten gevolge waarvan driemaal achtereen de belangen der Kolonie niet konden worden behartigd.

Verbeteringen. Door een ongeval met de revisie van de proef zijn er in de rubriek *West Indische Berichten* van het vorig nummer verscheidene fouten blijven staan.

De zinstoorende zinnen op aandachtige en welwillende lezers zelf reeds opgemerkt hebben, waarom wij alleen de volgende verbeteren:

„Ingenieur Grimmio Plaat” moet zijn: „Ingenieur Grinis Plaat”

„..... tropisch land als Suriname op f 80.000 gesteld” moet zijn: „..... tropisch land als Suriname op f 30.000 gesteld”

„..... en wel op f 500.000” moet zijn: „..... en wel op f 200.000”

Jaarverslag over 1901.

Door een samenloop van belemmerende omstandigheden, voor den lezer van geen belang, werd de verspreiding van dit jaarverslag tot heden vertraagd en konden eerst bij het vorige nummer de exemplaren daarvan aan de abonnés op het Koloniaal Weekblad worden toegezonden, voor zoover de voorraad strekt.

Alhoewel dus wel laat, maar beter laat dan nooit, willen wij bij dezen in het kort de hoofdzaak van den inhoud vermelden, omdat vooreerst die inhoud bemoedigend en hoopvol is, en ook om dien inhoud zooveel mogelijk bekendheid te geven, niet alleen aan degenen die nog geen lid zijn van „Oost en West” maar ook en vooral, aan die leden, die tot dusver nog geen Weekblad wenschten te ontvangen.

Voormeld jaarlijks verslag, uitgebracht door het Hoofdbestuur en in de Jaarlijksche Algemeene Vergadering van 23 Juni 1902, dus nu voor ruim vijf maanden goedgekeurd, vangt aan met de navolgende alinea's:

„Wij kunnen ook ditmaal ons jaarverslag beginnen, met op den gestadigen vooruitgang der Vereeniging te wijzen. Van 1200, bij het einde van het vorige

jaar, is het aantal leden en donateurs gestegen tot 1877, waarvan in Oost-Indië 200 en in West-Indië 81.

Toch zijn wij met dezen vooruitgang niet tevreden, en moeten wij rondweg bekennen, dat wij, gelet op het doel, dat de vereeniging nastreeft, van den *ijver* die de leden zou moeten bezien, om dat doel te helpen bereiken *wat meer hadden verwacht.*”

Dus: dankbaar maar niet voldaan!

Het is ontzeggelijk waar, dat van de zijde van het Hoofdbestuur al het mogelijke wordt gedaan, en door het maken van propaganda, en door het arrangeeren van tentoonstellingen, en door het doen houden van voordrachten over indische onderwerpen en toestanden enz. enz. om het hoofddoel der Vereeniging: „het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië en het kweeken van ware belangstelling en liefde tusschen Nederland hier en ginds” met loffelijken ijver, zooveel mogelijk te bevorderen.

Nu is het wel bedroevend daarbij voortdurend te moeten constateren, dat, in weerwil van dit alles nog lang niet genoeg belangstelling in, en liefde voor Indië in Nederland, en zelf in het zoo Indische den Haag worden gevond.

Daar wordt voortdurend op gewezen, en moest nog onlangs worden geconstateerd, hoe wél ruim mill. glds werden geofferd voor de Boeren in Zuid-Afrika, maar hier voor de noodlijdende Javanen ter nauwernood enkele duizenden konden worden geassembleerd. En nu weer wordt er op gewezen, hoe voor het zoo edele en voor allen die belang hebben in Indië, zoo hoogst nuttige *Veth-fonds* alleen uit Amsterdam circa 75 mille werden bijeengebracht maar uit den Haag nog bijna niets; en dat, wanneer niet vóór eind December de ontbrekende 25 mille worden gefourneerd, die nationale onderneming, tot schande voor geheel Nederland, en vooral van den Haag, geheel zal moeten mislukken!

Maar... er is een vooruitgang te bespeuren die met dankbaarheid en ingenomenheid wordt erkend; en zoo bevat de Nieuwe Courant van heden het verblijdend bericht, dat op Dinsdag den 23 December in het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen eene voorstelling zal worden gegeven voor... *De Noodlijdenden op Midden-Java*. Daarbij worden de namen genoemd van eenige Dames en Heeren uit den adel en de hoogste aanzienlijkste Kringen, die niet alleen zich hebben geconstitueerd tot eene commissie, die intekenbiljetten heeft rondgezonden teneinde van voldoende deelneming aan het beschreven liefdadig doel verzekerd te zijn, maar die zich zelfs hebben bereid verklaard tot de uitvoering mede te werken! Bravo!

Op dit nobele streven hopen wij nog nader terug te komen. Wij vermelden dit hier alleen om in dank te constateren, dat zelfs in onze adellijke en hoogste kringen meer en meer bewijzen van belangstelling in en medelijden met onze arme bruine zusters en broeders begint te ontwaaken.

Het Jaarverslag bevat voorts een welgeschreven en warm pleidooi om meer en meer die belangstelling, die liefde, dat medelijden en die meerdere bekendheid met onze koloniën te bevorderen.

Voorts wordt daarin vermeld, dat thans afdeelingen zijn gevestigd te Curaçao in West-Indië, te Weltevreden in Oost-Indië (sedert zelfstandig geconstitueerd) te Amsterdam, Arnhem, Breda, den Haag, Groningen, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht en te Parijs; en wordt daarbij met ingenomenheid gewezen op de krachtige ontwikkeling van de afdeeling Rotterdam, die reeds een paar maanden na de oprichting een honderdtal donateurs en leden telde; dat het te Amsterdam minder voorspoedig gaat, maar van de werkzaamheid der overige afdeelingen de beste verwachtingen worden gekeesterd.

Op het titelblad van het verslag vindt men vermeld de namen van niet minder dan zes en twintig dagen weekbladen die steeds ter beschikking liggen van de leden, op de leestafel in het lokaal der vereeniging: Heerenracht 4, zoomede van zeventien tijdschriften en een lijst van eenige in de bibliotheek aanwezige boekwerken.

Bij de aankondiging van dit verslag hopen wij van harte dat bij het eerstvolgend uit te brengen jaarverslag, weder een aanzienlijke toename van donateurs en leden zal kunnen worden geconstateerd. Daartoe willen wij gaarne naar de mate van onze geringe krachten met alle liefde en toewijding voor Indië medewerken.

den Haag, 27 November 1902.

v. V.

INGEZONDEN.

In voldoening aan het daartoe door ons ingediend verzoek mochten wij ontvangen van Mr. C. Ridder van Rappard, Secretaris van het Comité tot hulp voor Midden-Java, dien wij daarvoor onzen beleefde dank betuigen, onderstaande Circulaire, die wij ons haasten door het Koloniaal Weekblad zooveel mogelijk te brengen ter algemeene kennis van al diegenen, die het — vooral hier in den Haag — wel meenen met de arme inlanders in onze schoone Kolonie.

Een woord van aanbeveling hopen wij overbodig. Waar zoo vele, uit de aanzienlijkste kringen zich vereenigen, niet alleen om giften in te zamelen, maar zelfs om persoonlijk mede te werken in het nader vast te stellen program van voormelde soirée variée, daar vermeenen wij ons overtuigd te houden, dat alle beschikbare plaatsen bezet zullen zijn; zoo al niet uit pure menschenliefde, dan wellicht uit belangstelling en nieuwsgierigheid. Tous les chemins mènent à Rome in casu; al de producten van die verschillende factoren komen den noodlijdenden Javanen ten goede.

En, dat is toch maar het voornaamste.

Den Haag 2 December 1902

v. V.

SOIRÉE op Dinsdag 23 December 1902.

Hulp voor Midden-Java.

Het middelste gedeelte van Java, vooral de residentie Semarang, beslaande eene oppervlakte van ruim 1480 geogr. mijl (bijna 1/3 gedeelte van Nederland) 2.685.000 zielen, is in de laatste jaren door herhaalde misoogsten en door ziekten van mensch en ploegvee geteisterd. De eerste hulp, die aan de noodlijdende bevolking verleend moest worden, werd door de Indische Regeering geboden en ook van particuliere zijde, zoowel in Nederland als in Indië, liet men zich niet onbetuigd.

Verdere hulp is noodig, in 't bijzonder van particuliere zijde, om de ellende der Javaansche bevolking in die streken zooveel mogelijk te blijven bestrijden door eene inrichting van blijvend aard voor hulpversterking aan noodlijdenden en verpleging van zieken en zwakken.

Daartoe heeft zich het „Semarangsch Comité voor zieke en behoeftige Inlanders”, gevestigd in is hier ter stede het „Nederlandsch Sub-Comité voor zieke en behoeftige Inlanders in de residentie Semarang”, in het leven geroepen.

De pogingen van dit Sub-Comité om hier te lande

giften en jaarlijksche contributiën voor het liefdadig doel bijeen te brengen, hebben eenigen weerklink gevonden voor zooveel giften betreft, zooal aangename kan worden, dat het vereischte kapitaal voor het tot stand komen van de benoemde eenvoudige inrichting wel verkregen zal worden, maar voor jaarlijksche contributiën hebben slechts enkele personen ingeteekeend, en toch zijn die dringend noodig om de inrichting behoorlijk te doen werken en dan hare hulp des noodig tot geheel midden-Java, waar de oeconomische toestand 't meest te wenschen overlaat, te kunnen uitstrekken.

Met het oog daarop hebben eenige dames en heeren het voornemen opgevat, om te trachten door eene soirée, waar zij kleine stukken van verschillende soort zullen vertoonen, meer geld voor het beoogde liefdadig doel te verkrijgen, bijzonderlijk tot aanvulling van het contributiën-fonds der bedoelde inrichting.

Deze voorstelling zal op Dinsdag den 23sten December in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen worden gegeven. Nader zal het programma bekend gemaakt worden; de na te noemen dames en heeren hebben zich thans reeds bereid verklaard tot de uitvoering mede te werken, namelijk de dames Gravin J. P. van Limburg Stirum, Baronesse C. van Lynden, Mevrouw Roëll, Mevrouw H. Steengracht, Mevrouw van Tets en Mevrouw F. W. des Tombe, de Freules Baronesse Kattendyk, E. Cremers, van Karnebeek, Huyssens van Bantendyk, van Schmidt auf Altenstadt, Baronesse Sloet van Marxveld, de Struve en M. van der Wijck; de heeren F. Broers, E. Cremers, Mr. F. Cremers, Graaf Granville, Jhr. Groeninx van Zoelen, Mr. J. P. Graaf van Limburg Stirum, F. Baron Michiels van Verdruyven, Mr. C. Ridder van Rappard, Jhr. Mr. H. E. E. Roëll, Jhr. G. J. van Tets, F. W. des Tombe en Jhr. E. J. N. Wittert.

Ten einde van voldoende deelneming aan het beschreven liefdadig doel verzekerd te zijn, nemen de ondergeteekende de vrijheid een intekenbiljet voor het aantal te nemen plaatsen of voor een gift bij te voegen, met verzoek dit biljet ingevuld voor 5 December a.s. aan Mevrouw Verbrugge van 's-Gravendeel en Leerambacht, Bezuidenhout 18 te 's-Gravenhage, terug te zenden.

's-Gravenhage, November 1902.

Het Comité tot hulp van midden-Java:

Mevrouw Cremer, Voorzitter.
Jhr. C. H. A. van der Wijck, Ouder-Voorzitter.
Mevrouw Verbrugge van 's-Gravendeel en Leerambacht, Penningmeesteres.
Mr. C. Ridder van Rappard, Secretaris.
Mejonnkvrouw E. du Monceau.
Baronesse J. S. van Harinxma Thoe Slooten.
Mevrouw Hoboken van Hoedekenskerke.
Gravin J. P. van Limburg Stirum.
Mevrouw de Wetstein Pfister.
Gravin van Rechteren Limpurg.
Mevrouw Des Tombe.
Baronesse van Wassenaer van Rosande.
C. A. Thorn Bentinck.
Mr. C. B. van Deventer.
P. Josselin de Jong.
Luitenant-Generaal A. Kool.
Jhr. E. H. van Loon.
A. C. Sommer.
Mr. O. J. H. Graaf van Limburg Stirum.
F. W. des Tombe.
Jhr. E. J. N. Wittert.

Geachte Redakteur,

Vergun mij naar aanleiding van de ingezonden stukken in het Koloniaal Weekblad, over de wenselijkheid van een Commissie ter behartiging der belangen van hier vertoevende inlanders een en ander uit eigen ondervinding mede te deelen, waaruit blijken kan, dat belangstelling in hun leven hier, door de personen in kwestie zelf, meerendeels zeer gewaardeerd wordt.

Eenige jaren geleden nam ik een Javaansche bediende naar Nederland mee, die al heel gauw door zijn opgeruimdheid en hulpvaardigheid bij de vele hier vertoevende inlanders in de pas kwam.

Wetende, dat ik zijn landgenooten een goed hart toedraag, bracht hij ze nu en dan bij ons thuis, waar ze steeds gastvrij werden ontvangen en vriendelijk toegesproken. 't Duurde ook ook niet lang of mijn Javaan kwam met het verzoek om zijn kennissen van wie hij beleefdheden genoot, eens allen samen op een avondje te mogen vragen.

Natuurlijk werd dit toegestaan en zo gebeurde het dat op een goeie avond zich een gezelschap van een twintig à vijftien-twintig inlandersche dames en heeren bij ons bevond.

Na hun gegroet en ons wat met hen onderhouden te hebben, trokken wij ons terug en lieten de woonvertrekken ter hunner beschikking.

In opgewekte, — hoewel naar inlanderschen aard, stille — stemming werd er gefuifd. Verheugd als kinderen en dankbaar dat zij met zoo vele rasgenooten eenige uren onder elkaar hadden doorgebracht, uitten zij bij 't vertrek hun welgemeende dank.

De partij had aan „stroom”, bier en wat koekjes, — strootjes brachten de heeren 't mee, — hoogstens een rijksdaalder gekost.

Begrijpende en volende, welk een genoegen dat „onder-onsje” geschonken had, stond ik toe, dat 't nu en dan herhaald werd.

En wat was het gevolg hiervan? Dat wij 't vrouwen van de gasten, die nog al eens afwisselden, wonden en velen ons vaak kwamen raadplegen, hun kleine nooden en behoeften aan ons kwamen blootleggen en dat, niettegenstaande wij weinig meer dan wat „passer maleisch” spraken.

Als bijzonderheid deel ik mee, dat in de drie jaar, waarin ik gelegenheid had hen te helpen, niet één ootf geld heeft trachten te leenen; wel werden mij dikwijls geld en preciosa ter bewaring gegeven, en werd mijn tusschenkomst ingeroepen, om een spaarbankboekje te nemen of voor den inleg te zorgen. Ook kreeg ik opdracht tot het doen van inkoopten vooral van weinig kostbare snuisterijen, zoals brochures, oorringen e. d., die dienen moesten, om later in Indië te verkoopen.

Berijkelijkshalve moet ik bekennen, dat zelden geklaagd werd over de dames en heeren bij wie zij in dienst waren, hoe onomwonden zij soms over hen tegenover ons spraken, zodat ik mij maar tweemaal gedrongen gevoelde, om een goed woord te gaan doen. Eens omdat mevrouw, die overigens zeer geroemd werd, de baboe nog een winter wilde overhouden, waar de mevrouw vreeselijk tegen opzag en eens om te waarschuwen, dat 't goed zou wezen, een jongen die er slecht uitzag en na onderzoek een langaandoening bleek te te hebben, hoe eer hoe beter naar Indië te laten terug gaan.

Beide kerens met goed gevolg.

Toch kreeg ik wel eens den indruk dat meesteressen en meesters, hoewel niet onverschillig, toch niet belangstellend genoeg waren tegenover hun bedienden.

Deze moesten zoo vaak hun eigen weg gaan, er

werd zoo weinig gedaan, om de menschen 't leven wat te veraangenamen, hun wat ontspanning te geven.

Of een commissie iets zal kunnen doen in het belang van de inlandersche bedienden hier, zal voornamelijk afhangen van de personen die haar vormen en van de wijze waarop deze hun taak opvatten.

Zonder vertrouwen gewonnen te hebben, geloof ik niet dat één bediende tot hen zal komen, welke de grieven ook mochten zijn.

den Haag, 25 Nov. 1902.

X

Met genoegen hebben wij kennis genomen van den inhoud van bovenstaand ingezonden stuk, en gaarne daaraan plaatsruimte verleend. De mij bekende, geachte inzender toont daarin een goed, een gevoelvol hart te hebben, ook voor de hier vertoevende inlandersche bedienden. Het is te hopen dat zijn voorbeeld navolging moge vinden onder de vele, hier in den Haag vertoevende uit Indië herkomstige families en personen.

En, al convenieert het nu wellicht velen niet, om aan een 25 inlandersche Sarina's en Kromo's gelegenheid te geven in hunne vertrekken slamatans te houden, toch is het wenschelijk, dat men — waar mogelijk — die, zich hier voornamelijk den beginne erg vreemd en niet senag-hati gevoelende inlanders belangstelling te toonen en hen vriendelijk te bejegenen; zij zijn daar bepaald gevoelig voor, dit weten wij bij ervaring.

Maar de hoofdzaak, naar aanleiding waarvan bovenstaand artikel werd geschreven, is en blijft dat afdoende maatregelen worden genomen, om te voorkomen, dat de uit Indië herwaarts tijdelijk door personen of families medegenomen vrouwelijke of mannelijke bedienden, langer — soms maanden langer — worden aangehouden dan rechtvaardig is, en dat, wanneer zoo een bediende zich alleen heeft verbonden tot hulp op de reis naar, des noods tot assistentie gedurende den eersten tijd in Nederland, men daarna die menschen ook weer, als zij dit wenschen, onmiddellijk naar Indië late terugkeeren, en niet, uit zucht om voor hen passage gelden uit te sparen, soms maanden lang toeve tot een gelegenheid zich opdoet om hen kosteloos terug te zenden.

Dit is in hoogen mate onbillig en ongeoorloofd, en als 't ware een strafbare vrijheidsberoving.

Men bedenke dat die inlanders zich hier meestal niet op hun gemak gevoelen, vooral niet bij invallend ruw herfstweer, of een vorst, als waarvan wij onlangs mochten profiteren.

Wanneer hare diensten niet in de kamer worden gevorderd, dan kan Sarina of Sarina zitten in de keuken bij de Haagsche dienstmaagd, die, geen maleisch verstaat, niet met die bruine zuster kan, en meestal ook niet wil converseeren; zoodat de arme baboe zich wel einsam en verlaten moet gevoelen.

Zelfs op ons Europeaanen maakt, als wij pas in Holland zijn teruggekeerd, de soubere half donkere kamers, en vooral de grijze, grauwe, bordpapiere lucht een onaangename en sombere, een unheimischen indruk in dit land, waarvan de Génestet in zijn Bouteau reeds getuigde:

„O land van mest en mist, van vullen en kouden regen”, etc. En wanneer dat in klimaat soms op ons, die dan toch net gemeubelde, goed verlichte en verwarmde vertrekken hebben, al zoo'n onaangename deprimeerende indruk maakt, hoe veel te meer op die inlanders die dan met heimwee terugdenken aan hun heerlijk Java met altijd warme, (en soms dikwijls wel wat al te warme) zonschijn!

Een Javaansche jongen, die voor het eerst als bediende een reis naar Nederland had gemaakt, met een der booten van de Stoomvaart-Mpji. „Nederland”, werd bij zijn terugkeer op Java door zijn vrienden gevraagd, hoe het hem wel was befallen in de Negri-Blanda?

Nu, dat ging nog al. Vooral Amsterdam en den Haag waren hem wel bevallen, en de toko's vond hij dan al heel mooi. Maar de juiste invallende herfst (hij sprak van „wienter”) viel in 't geheel niet in zijn smaak; en ook klaagde hij er over, dat in Holland de lucht altijd zoo grijs en grauwwas. En op de vraag, of er dan in Negri-Blanda in 't geheel geen mata-hari was? antwoordde Kromo heel leuk: Saja gira misti ada, tetapi, tida kijfatan! (Ik geloof wel dat er een is, maar... ik heb ze nooit gezien).

Het beste en meest afdoende middel nu om te voorkomen, dat de uit Java e.s. herwaarts medegenomen inlandersche mannelijke of vrouwelijke bedienden onrechtmatig en te lang hier worden aangehouden is, naar ons inzien, dat door onze zustervereeniging „Oost en West”, te Batavia, bij de Indische Regeering een besluit worde geprovoceerd, bepalende, dat geen inlandersche vrouwelijke of mannelijke bediende mag worden medegenomen naar Europa, vóór dat aan den betrokken autoriteit op de inscheepingsplaats is vertoond, een in duplo opgemaakte eenvoudige overeenkomst, duidelijk bepalende, de rechten en verplichtingen, zoowel van die of dien bediende, als van den persoon of de familie die haar of hem medeneemt, opdat die bediende — des noodig, — in Nederland zijn of haar recht tot onverwijld terugzending naar Indië kunne doen gelden.

v. V.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. 24e jaarg. Dec. 1902.

E. Fokkens: De gewestelijk heeren dtenstregelingen t. n. onrecht ongunstig beoordeeld. — J. E. de Merpier: Het beheer der spoorwegen in Nederl. Indië. — Dr. A. A. Fokker: Het Portugeesch element in 't Maleisch. — Varia: P. Janz: De Nederlandsch taal op de Indische scholen. — De dislocatie der Ind. cavalerie. — Militie plichtigheid van Indische jongelui in Nederland. — Onze levende strijdkrachten: — Het economische vraagstuk in Britsch-Indië. — De Indische zilversmid. — De tegenwoordige stand van het Solo-vraagstuk. — Maandlijksche Revue van Brochures, enz. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap en Industrie. — S. Kalf: Een Indische Natuurvorscher (nl. H. Boie). — Financieel overzicht.

Maandbericht van het Nederl. Zendingsgenootschap. Dec. 1902.

Onze financiën. — Verslag omtrent de werkkring Swaroe-Malang over het jaar 1901. — Eenige mededeelingen over de Medische Zending te Maja-Wirna betreffende het jaar 1901.

Orgaan der Nederlandsche Zendingenvereen. December 1902.

Een nieuwe Thesaurier. — L. Tiemsma: Krawang en Bantans. — B. M. Alkema: Over Chinese godsdienstige plechtigheden. —

De Indische Mercur. 25e jaarg. (1902). No. 48. Wildernis en cultuur in Suriname. — De brand van het cacao-proefstation te Salatiga. — De nieuwe Suikerwetgeving. — Tabak onder schaduw (met afbeeldingen). — De Goudproductie der Wereld. — De Maleisische timmerhoutsoorten, door H. N. Ridly (vervolg). — Uit de oude doos. Een tabakspaatje. I. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Nieuwe Maatschappijen. — Kleine mededeelingen.

ADVERTENTIE.

Mevrouw M. STOFFERS
VAN SWIETENSTRAAT 134.

Gelegenheid tot onderricht in **Huishoudelijk Maleisch**. In 30 lessen kan men zich voldoende op de hoogte stellen. Informatie Bureau Oost en West.
Vervaardiging van **Indische uitrustingen**. Voorhanden: **Ind. Koetangs** (Jav. en Europ. model) ter vervanging van corset.

B. F. G. DALDERUP,
Atjehstraat 68-69a-70.

Het voordeligste adres voor
EAU DE COLOGNES.

ODEURS. **TOILETZEEPEN.**

SPONSEN. **ZEEMEN.**

BORSTELWERKEN.

Haagsch Publiciteits Bureau
Gebouw Mercurius
NOORDEINDE 33.

Plaatsing van annonces in alle bladen der wereld.

Voor de **INDISCHE BLADEN** vrage men de bijzondere voordeelige voorwaarden

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL **ENDERLÉ en OOSTERVEEN**
HOFSPUI N°97. HOFSPUI N°97.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT,
Den Haag.

Logies te bespreken
per maand, week en dag.

S. SPIJER.
Schoolstraat 7. - Den Haag.

Grootste Sorteering

St. Nicolaas-Gadeaux

in het Magazijn van

Goud, Zilver, Diamanten, Horloges, enz.

ZIE DE ÉTALAGE.

Atelier voor reparatien.

Internationaal Watch- en Waltham-Horloges.

S. SPIJER. - Schoolstraat 7. - Over de Vischbanken.

C. HOYNG,

Den Haag. - Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden.

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Stoom-, Wasch- en Bleekinrichting.
OPGERICHT IN 1866.

Meermalen uitgebreid en verbeterd volgens de nieuwste en beste methode tot het wasschen, drogen, strijken en opmaken van alle Witte, Bonte, Flanelen en Wollen goederen. Alle soorten van Gordijnen.
Geeft de meeste waarborg voor eene behandeling met bacterie vrij water uit Norton wellen op ± 32 Meter beneden D.P. geboord en in een speciaal toestel ontijzerd.
Voordeelige condities voor enkel gewassen en gedroogd.
Tarieven op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Brief adres: **GEER. HEIJNEN.**
Witte Brug. - Den Haag.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

SAMBALLANS (origineele verpakking) 20 diverse soorten
per busje à 35 en 55 cts.

KLAPPERS (versch geraspt) verkrijgbaar.

Gandaria assin - Atjar temoe koentjie.

Indische Siropen. - Versche Kruiden. - Manissans.

Hofleverancier.

Brandstoffenhandel.

C. Aandewiel.

Kantoor Sumatrastraat 145, Den Haag.

Filiaal Badhuisstraat 103, Scheveningen.

Telefoon 1014.

Levering van uitsluitend eerste kwaliteit Brandstoffen.

Speciaal ingericht ter bewerking van Antraciet, welke steen- en gruisvrij volgens de verlangde afmeting wordt geleverd.

Steeds grooten voorraad van alle soorten Brandstoffen als
Cokes, Hout, Turf, Briquetten, Vuurmakers, Houts- en Kachelkolen.

Zeer gewenscht is het steeds een dag vooruit te bestellen, ter goede uitvoering der orders.

Prijscourant steeds verkrijgbaar.

G. L. Arbeiter,

Spuistraat 63.

Den Haag.

HOFBONTWERKER.

Grootste sorteering van uitsluitend 1^a Pelterijen.

Speciale Inrichting tot het bereiden en opmaken van tijgerhuiden enz.

Opzetten van Vogels en Zoogdieren.

Conserveeren van Pelterijen enz., tegen de mot.

A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat No. 18a, Den Haag.

Leverd de beste:

NAAIMACHINES à contant en op afbetaling.

De meest nieuwe soorten steeds voorhanden.

Op alle machines kan geborduurd worden.

Onderricht gratis.

Drie jaar schriftelijke garantie.

Machines worden ook op zicht gezonden.

OPRUIMING MANTELS.

Korte Poten 18
EN
Zoutmanstraat 49.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN en PELTERIJEN.
Prinsestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

Joh. C. CLAUS.

Assendelftstraat 4a.

MAGAZIJN VAN
GASORNAMENTEN EN WATERLEIDING-ARTIKELLEN.

Baden en Basketels

VOOR GAS EN BRANDSTOFFEN.

AANLEG VOOR GAS- EN WATERLEIDING,

LOOD- en ZINKWERKEN.

Gasgloeilichtbranders met glas en kousjes,
compleet f 0.80.

PRIMA GASGLOEILICHT KOUSJES VAN AF f 0.15.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.

Hofspui 81. Telefoon No. 240. 's-Hage.

Inrichting voor COMPLETE MEUBILEERINGEN,
zoowel in koop, als in huur.

Complete Ameublementen voor geheele huizen,
boven- of benedenhuizen steeds voorradig.

Gemeubileerde Huizen te Huur,

waarbij:

Huizen met 10 Kamers ad f 100 per maand.

Benedenhuizen ad " 45 per maand.

Bovenhuizen ad " 60 per maand.

Geheele Inrichtingen steeds voorradig.

GORDIJNEN. TAPIJTEN.

EERSTE

Nederlandsche Verzekering-Maatschappij op het Leven
tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Gevestigd te 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 11.

DIRECTEUREN:

Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS, Mr. Dr. W. P. J. BOK.

ADJUNCT-DIRECTEUR:

P. DEURINK.

Nogmaals erkend de SUPERIORITEIT der

SIEGEL-PIANINO.

Zie het artikel in het *Soer. Hand.* van 3 Oct. '02 van den Heer OTTO KNAAP.

HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België,

EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van
Muziek-Instrumenten,

voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN

opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma

FALKENBURG & Co.

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,

wordt op aanvraag gratis toegezonden.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST” te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

Firma A. KOKEE.

Nieuwe Havenstraat 32^D.

UITZENDING VANDINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommandatiën.

COSTUMES NAAR MAAT,

Gegarandeerde Coupe.

Specialiteit in:

Gekleede Costumes,

Mantelcostumes,

Mantels,

BLOUSES,

PEIGNOIRS,

Costuumrokken.

GROOTE KEUZE in:

Zwarte en Gekleurde JAPONSTOFFEN.

Koffie en Theemagazijn Cacao en Suiker.

DE KADOELEN,

Zoutmanstraat, Den Haag.

Probeer ons Koffiemerk **KADOE** f 0.50 per 1/2 Kg., Prima kwaliteit.

Gegarandeerde zuivere Cacao, f 0.75 per 5 ons.

Van Houten's Bussen Cacao,

f 1.70, f 0.87⁵, f 0.45, f 0.22⁵.

Gebr. P. H. Caminada,

LANGE HOUTSTRAAT 3, Den Haag.

HOF en RIJKSLEVERANCIERS.

Groote Collectie St. Nicolaas Cadeaux.

Barometers, Thermometers, Kijkers en Passerdozen.

Aanleg en onderhoud van

Electrische Schelgeleidingen.

De s-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.